

The economic freshwater security threats include contamination level of potable water, charges for drinking water, unstable flow of funds for the development of water supply and sanitation, low efficiency of existing groundwater potential usage, deterioration of water infrastructure, and significant water loss during preparation, transportation and consumption of drinking water for other purposes.

The author analyzes the impact on freshwater security of each of the main threats and indicates measures to cover the shortage of fresh water: universal intelligent saving of drinking water, its usage only for its intended purposes and legal regulation of these processes, the introduction of new methods of water purification, the introduction of low-waste technologies, the use of ice water, desalinated water of seas and oceans, establishment of strict control over the water supply network and prevention of accidents, adjustment of charges for water, prevention of water loss and others.

Key words: *water, fresh water, freshwater security, threat, threat types, classification.*

Стаття надійшла 21 грудня 2015 р.

УДК 351.84:364

Т. Б. Токарський

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ПОЛЬЩІ

Проаналізовано одну із найважливіших ланок реформованої системи соціального страхування – Управління соціального страхування (УСС), досвід якого цінний у контексті розвитку національних засад соціального страхування. На основі конституційних норм Польщі, її законодавства та міжнародних правових норм розглянуто завдання, структуру, види соціального страхування та принципи підпорядкованості певним видам страхування в УСС Республіки Польща.

Ключові слова: *Управління соціального страхування, реформування системи соціального страхування, завдання УСС, польське законодавство, правові норми системи страхування, види соціального страхування.*

Постановка проблеми. Україна щойно започатковує реформування системи соціального захисту населення як важливої складової соціальної сфери, відтак безцінним видається досвід усіх європейських країн, зокрема тих, які, по-перше, розпочинали реформування не так давно; по-друге, близькі нам ментально; по-третє, спроможні і охоче надають консультативні послуги для створення ефективної системи захисту й підтримки населення у соціальному сегменті.

Проблематика для нас за роки незалежності не нова, але водночас особливо актуальна у зв'язку із вибором чіткого курсу країни на євроінтеграцію. За роки суверенітету нашої держави зрозуміло, що жодна система реформування соціального захисту не містила відчутних результатів, оскільки перешкодою до досягнення справедливості були корупційна система, несправедливий або грабіжницький розподіл коштів пенсійного фонду і т. д.

Країна, досвід якої нам корисний і цікавий, – це Республіка Польща. У ній вже зримо відчутні результати вмілого планування дій у системі захисту населення, у господарюванні у кожній галузі виробництва, в освіті та медицині і т. д.

Стан дослідження. Дослідники хоч і звертають увагу на процеси євроінтеграційних змін у Польщі, однак поки що, на нашу думку, недостатньо їх концептуалізують і не вбачають у них вивірених способів досягнення відчутного результату реформування. До аналізу процесів соціального захисту в європейських країнах, зокрема, долучилися такі дослідники, як О. Надибська, В. Чігак, О. Акаєв, В. Бакіров, В. Бех, І. Блауберг, Ж. Ж. Бодріяр, І. Гавриленко, Т. Довжок, Н. Луман, С. Малков та ін.

Метою статті є вивчення досвіду однієї із найбільш вагомих складових реформування системи соціального страхування – діяльності Управління соціального страхування Польщі щодо забезпечення нею конституційних норм, чинного права і міжнародних правових норм у площині намічених завдань, структури, видів і принципів страхування.

Виклад основних положень. Конституція Республіки Польща, як і правові акти (Закон від 13.10.1998 «Про систему соціального страхування»; Закон від 17.12.1998 «Про пенсії із Фонду соціального страхування»; Закон від 21.11.2008 «Про накопичувальні пенсії»; Закон від 28.08.1997 «Про організацію і функціонування пенсійних фондів»; Закон від 25.06.1999 «Про грошові виплати щодо соціального страхування від хвороб, вагітності і пологів»; Закон від 30.10.2002 «Про соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань»; Закон від 28.11.2003 «Про матеріальну допомогу сім'ям»; Закон від 27.06.2003 «Про соціальну пенсію»; Закон від 30.04.2004 «Про допенсійні пільги»; Закон від 20.12.1990 «Про соціальне страхування фермерів» та ін.), створюють правові основи всієї системи соціального забезпечення в Польщі. Це соціальне страхування, соціальне забезпечення, медичне страхування, виплати щодо безробіття і системи соціальної допомоги. Ст. 87 Конституції Республіки Польща зафіксувала ті міжнародні договори, які ратифіковані

як джерела чинного права. Відповідно такі нормативні акти утворюють основи національного правового суспільства, маючи переваги щодо застосування на випадок можливої суперечливості із національними законами, якщо вони були ратифіковані за попередньою згодою, згідно зі ст. 91 абз. 2 Конституції Республіки Польща [1, с. 11–12].

Відколи Польща отримала статус члена Європейського Союзу (від 01 травня 2004 р.), вступили в силу і стали нормою національного законодавства його нормативно-правові акти. Вони вступають у дію лише тоді, коли національне законодавство Польщі по-іншому трактує проблемні питання, ніж правові норми Європейського Союзу.

Правові норми системи соціального страхування ґрунтуються на основних нормативно-правових актах європейських співтовариств і виданих документах, серед яких: розпорядження Ради (ЄС) № 1408/71 від 14.06.1971 «Про застосування системи соціального забезпечення щодо найманих працівників до осіб, які працюють на свій рахунок і до членів їх сімей у випадку їх переміщення в ЄС», а також розпорядження Ради (ЄС) № 574/72 від 21.03.1972 «Про виконання розпорядження (ЄС) № 1408/71 «Про застосування систем соціального забезпечення щодо найманих працівників, осіб, які працюють на свій рахунок, а також до членів їх сімей у випадку їх переміщення в ЄС», як і інші розпорядження ЄС від 2003, 2004, 2010 років. Відтак двосторонні міжнародні договори Польщі про соціальне забезпечення із часу вступу країни у Європейський Союз поступилися місцем указаним розпорядженням ЄС [1, с. 13].

Польща, безперечно, прийняла до виконання також міжнародні конвенції і рекомендації Міжнародної організації праці, постанови Європейської соціальної хартії Ради Європи; вона (країна) в особі УСС взаємодіє із зарубіжними страховими організаціями, а також міжнародними.

На цьому етапі реформованої системи соціального страхування статусом юридичної особи наділена державна організація – Управління соціального страхування, до завдань якого віднесені: визначення права на пенсію, права на виплату на час непрацездатності, по вагітності і пологах, по догляду за хворою дитиною чи іншим членом сім'ї, допомога на відновлення працездатності, допомога на поховання. УСС «здійснює медичне обстеження і видає медичні експертизи для визначення права на виплати із соціального страхування та інші виплати, веде контроль за правильністю висновків про тимчасову непрацездатність...» [1, с. 15].

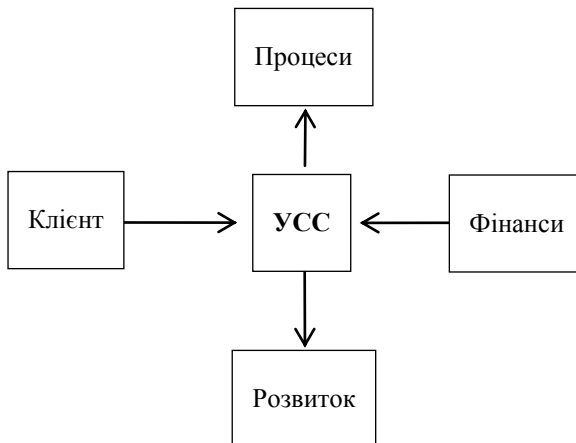
Фактично ці та інші завдання УСС визначені Законом від 13 жовтня 1998 року «Про систему соціального страхування». Проте

дією лише цього Закону завдання УСС не обмежуються. Ще майже 20 різних завдань, виконуваних цією державною публічною організацією Польщі, доповнюються іншими важливими функціями. Наприклад, поєднуючи функції фінансової організації із функціями організації, яка забезпечує пенсіонерам і тим, хто сплачує внески, відчуття безпеки, пов'язане із належним виконанням суспільної місії.

До повноважень УСС уходить і збір внесків на соціальні та медичні страхування громадян; дистрибуція виплат у розмірі та за принципом, установленим у чинному законодавстві, а також реалізація завдань, сформованих на основі інших законів або інших завдань у сфері страхування або соціального страхування. Як зазначав голова УСС Збігнев Дердзюк, організація, до прикладу, збирає персональні дані платників внесків для Національного фонду охорони здоров'я або ідентифікує внески, передані на індивідуальні рахунки у Відкритих пенсійних фондах [2, с. 2].

До повноважень УСС уходить керівництво такими фондами, як фонд соціального страхування (одноденні банківські депозити); фонд проміжних пенсій (вільні грошові кошти вкладаються у банківські депозити на один місяць); фонд демографічного резерву (банківські депозити з терміном вимоги, що перевищує один місяць, цінні папери з терміном викупу до десяти років). Цей фонд є розпорядником акцій, що котуються на фондовій біржі, а також грошових коштів УСС. Вільні грошові кошти УСС вкладаються в банківські депозити та державні цінні папери [2, с. 5].

Концепція стратегії Управління соціального страхування викладена «у чотирьох перспективах»:

Перша перспектива сформована із проекцією на ключову особу – клієнта, і полягає у розвитку електронних каналів обслуговування; друга полягає у запровадженні процесового управління та оптимізації процесів; третя – це перспектива розвитку – організаційні зміни із використанням ефектів шкали і спеціалізації; четверта – фінансова – полягає у зв'язку коштів з інформацією про реалізацію окремих завдань. Мета стратегії УСС полягає у задоволенні потреб клієнтів унаслідок проектування процесів і організації засобів за умови збереження прозорості та ефективності господарювання із використанням публічних коштів.

Розглянемо види польського соціального страхування та принципи підпорядкованості цим видам страхування в УСС.

Польська система соціального страхування налічує чотири види: пенсійне страхування (трудова пенсія); страхування від непрацездатності і смерті годувальника (пенсії з інвалідності, сімейна пенсія); страхування від хвороб; страхування від нещасних випадків.

До переліку обов'язкового пенсійного страхування входять такі особи, як працівники, за винятком прокурорів, а також члени сільськогосподарських кооперативів; підрядники; особи, які здійснюють неаграрну господарську діяльність; священнослужителі; депутати і сенатори, які одержують зарплату; особи, які одержують допомогу із безробіття; особи, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною, або ті, хто одержує допомогу по вагітності і пологах.

Норми страхування у Польщі засновані на демократичних засадах. Так, особи, на котрих поширюється обов'язкове пенсійне страхування, можуть після його припинення продовжувати страхування на добровільній основі. Це продовження допустиме лише у випадку, коли особа не має жодного іншого права на соціальне страхування.

За даними на 01.04.2011 року, застрахованих на обліку УСС налічувалося 14,9 млн; 7,7 млн пенсіонерів, яким УСС забезпечує їхні права на пенсію (її розмір, перерахунок та виплата пенсії за віком і за станом здоров'я). Платниками внесків були 2,5 млн осіб, для яких УСС здійснює прийом і розподіл внесків на виокремлені фонди.

Які ж перспективи очікують населення за реалізації такої стратегії соціального страхування? Відношення кількості осіб продуктивного віку статистикою спрогнозовано щодо 1000 осіб. На цю кількість динаміка зростання населення спроектована в бік такої прогресії: якщо у 2010 році на 1000 осіб припадала 261 особа продуктивного віку, то у 2020 році ця кількість зросте вже до 372 осіб; відповідно до 2050 року ця кількість порівняно із 2020 роком (тобто за 30 років) збільшиться майже вдвічі й становитиме 683 особи продуктивного

віку на 1000 осіб. Така позитивна динаміка підтверджена проекцією зростання кількості осіб продуктивного віку у Польщі аж до 2060 року. І цифра росту становитиме втричі збільшену прогресію від 2010 року (261 особа); а 2060 року – вже 772 особи [2, с. 13].

Діяльність УСС у Польщі, постаючи основним виконавчим органом соціального страхування, охоплює забезпечення прав громадян; ті, хто наділений таким правом, у складних життєвих ситуаціях одержують забезпечені законом виплати і допомогу. Найбільший обсяг таких прав сконденсовано, за польським законодавством, у випадку хвороби і у зв'язку з материнством. Це і в інших європейських країнах, і в українському законодавстві, пов'язано із правом особи на життя і здоров'я, а також невід'ємне право людини мати сім'ю, отже – право на допомогу по вагітності і пологах, відтак – і право допомоги по догляду за хворою дитиною чи іншим членом сім'ї (останнє порівняно з українським законодавством – добрий приклад для наслідування). Є ще один вид виплат УСС, на який мають право польські застраховані особи. Йдеться про так звану «допомогу вирівнювання», що гарантує полякам соціальну рівність і гідне проживання у своїй державі. Таким же правом наділені поляки щодо одержання допомоги на відновлення працездатності.

У випадку тривалої непрацездатності особи захищені виплатою пенсії по непрацездатності, як і гарантіями на забезпечення пенсією на навчання.

Щодо виплат «по старості», то вони поділяються на два різновиди: 1) трудова пенсія; 2) надбавка до пенсії по догляду за пенсіонером.

Два різновиди виплат застрахованим наявні і у випадку смерті годувальника: 1) пенсія у випадку втрати годувальника; 2) надбавка до пенсії у випадку втрати годувальника для круглих сиріт.

Важливий польський досвід диференціації виплат у зв'язку із нещасним випадком на виробництві і у зв'язку із професійним захворюванням.

Так, розрізняють чотири види виплат і допомоги. Перша – найбільш поширена – це одночасна компенсація, на яку особа може сподіватися у трагічній ситуації. Друга – це виплати у разі хвороби, тривалої непрацездатності і смерті годувальника; третя – це медичні послуги у сфері стоматології і вакцинації; четверта – це повернення витрат на ортопедичні предмети.

Звісно, зі всіма доходами і витратами на соціальне страхування пов'язане таке актуальне в наш час для всіх країн, а для України особливо, питання фінансування.

Фінансування соціального страхування у Польщі – це логічно і чітко сформована система соціальної політики, яка заслуговує на окремий розгляд.

Висновки. Отже, здобутки сусідньої для нас держави, яку вже на європейському шляху вважають успішною, є переконливими. Так, сфера соціального страхування як одна із найважливіших складових реформованої системи Польщі успадкувала кращі здобутки європейського досвіду, поєднуючи їх із національними пріоритетами та конституційними засадами, підпорядковуючи власне законодавство міжнародним правовим нормам. Саме це дало змогу досягти прозорості та ефективної системи функціонування Управління соціального страхування, виконання поставлених перед ним завдань щодо забезпечення діяльності створеної структури соціального страхування, її видів і концептуальних принципів.

1. Социальное страхование в Польше: сведения, факты. – Варшава, 2010. – 77 с.

2. Держюк З. Система соціального страхування в Польщі / З. Держюк. – Варшава, 2011. – 24 с.

3. Надибська О. Я. Соціальні пріоритети України в глобалізаційному просторі: монографія / О. Я. Надибська. – Одеса, 2013. – 270 с.

4. Чігак В. Зближення країн Центральної Європи на зламі другого тисячоліття / В. Чігак // Ї: незалежний культурологічний часопис. – 1977. – № 9: Середня Європа. Австрія після Австрії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n9texts/chihak.htm>.

Токарський Т. Б. Опыт деятельности Управления социального страхования Польши

Проанализировано одно из важнейших звеньев реформированной системы социального страхования – Управление социального страхования (УСС), опыт которого является ценным в контексте развития национальных основ социального страхования. На основании конституционных норм Польши, ее законодательства и международных правовых норм рассмотрено задачи, структуру, виды социального страхования и принципы подчиненности данным видам страхования в УСС Республики Польша.

Ключевые слова: *Управление социального страхования, реформирование системы социального страхования, задачи УСС, польское законодательство, правовые нормы системы страхования, виды социального страхования.*

Tokarskyi T. B. The experience of the Office of Social Insurance in Poland

Analyzes one of the most important parts of the reformed system of social insurance – Social Security Administration, which is a valuable experience in terms of national principles of social insurance.

On the basis of constitutional norms Poland, its legislation and international law discussed tasks, structure, types and principles of social insurance affiliation certain types of insurance in the Social Security Administration of Ukraine neighboring state. Achievements for us to neighboring states which are the European way of positively persuasive. The authority USS leaving and collecting contributions to social and medical insurance of citizens; Distribution payments in the amount and the principle established in the current legislation and the implementation of tasks generated based on other laws or other problems in the insurance or social insurance. Thus, the scope of social security as one of the key elements of the reformed system Poland inherited the best achievements of European experience, combining them with national priorities and constitutional principles, subjecting its legislation with international law. That is what made it possible to achieve a transparent and effective system of functioning Social Security Administration, perform its tasks to provide the created structure of Social Security, its species and conceptual principles.

The attention on the achievements of European experience, combining them with national priorities and constitutional principles, subjecting its legislation with international law.

Key words: *social Insurance, the reform of the social insurance system, the task USS Polish law, regulations of the insurance system, types of social insurance.*

Стаття надійшла 21 грудня 2015 р.

УДК 331.102.24:37.032:364

Л. М. Томаневич,
Ю. Я. Микитка

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Досліджено актуальні проблеми інституціалізації соціальної роботи в Україні як інструменту цілісного впливу на людину та суспільство. Визначено суспільну значущість соціальної роботи, її роль у пом'якшенні проблем, які входять до соціальних ризиків, у контексті сучасної концепції національної безпеки України, а також залучення громадських структур до вирішення проблем осіб, що опинилися в складних життєвих обставинах, і покращення якості їхнього життя та добробуту.

На основі теоретичних напрацювань і проведеного соціологічного дослідження визначено потребу і дієвість фахівців із соціальної роботи на прикладі регіону.

Ключові слова: *соціальна політика, соціальна робота, громадські організації, соціальна допомога, соціальні послуги, бідність, загрози.*